

Miroslava Kacetlová

Autoportrét v českém barokním umění

Rigorozní práce

Ústav pro dějiny umění FF UK 2007

Posudek

Práce je věnována celkovému zpracování tématu kterému v dosavadní literatuře nebyla věnována soustavná pozornost. Výjimkou je téměř půlstoletí stará publikace Olgy Strettiové (*Das Batrockporträt in Böhmen*, Praha 1957), která byla však spíše ukázkou celé portrétní malby v Čechách a i při předvedení některých autoportrétů jim nevěnovala hlubší pozornost. Vedle této v české literatuře ojedinělé publikace je ovšem – téměř výhradně v zahraniční literatuře – velmi početná literatura jak typu uměleckých monografií, tak studií týkající se psychologie umění nebo otázek umělecké zakázky. Autorka svůj výzkum opřela o velmi zevrubnou znalost veškeré dostupné literatury, jejíž seznam – přesahující 300 položek – je připojen v závěru práce.

Text práce je velmi logicky strukturován. Po úvodu je vstupní kapitola věnována společenskému pozadí umělecké tvorby barokní doby v Čechách, následuje stručný náčrt historie pražských malířských cechů v období renesance a baroka jako exkurz charakterizující částečně společenské postavení umělců v daném období. Třetí kapitola je věnována specifice uměleckého řádu autoportrétu jak z hlediska historického tak z hlediska jeho reflexe v dobové i mladší literatuře.

Těžiště práce pak představují drobná monografická zpracování několika desítek autoportrétů, které vznikly v českém prostředí, či byly vytvořeny umělci, kteří měli alespoň částečný vztah k našim zemím a to mezi polovinou 16. a sklonkem 18. století. Tento soubor je pak uvážlivě a přesvědčivě rozdělen do šesti základních ikonografických typů: samostatné portréty, portréty s malířskými atributy, autoportréty na rodinných podobiznách, autoportréty v narativních scénách, autoportréty v rámci skupinové podobizny a malířské kryptoportréty. Za závěrečnou, shrnující kapitolou je k práci připojen pečlivě vypracovaný technický katalog více než sedmdesáti nejvýznamnějších děl, doprovobení jejich reprodukcemi.

Jednou z klíčových hodnot textu je toto typologické členění, které poskytuje spolehlivou tématickou osnovu poznání a zpracování materiálu. Zde je práce

nepochybně významným přínosem k dosavadnímu poznání důležitého žánru barokní malby.. Za zvláště významné považuji jasně prokázané inspirace některých autoportrétů autoportréty jiných, starších umělců (kupř.. u Leopolda Michaela Willmanna, Johana Lukáše Krackera aj.), které dokládají, že i v tomto žánru nešlo o ryze spontánní a jednoznačně intimní výpověď, ale o určitou typovou stylizaci, dokonce i této spontaneity a intimity. Neméně významné jsou ikonografické postřehy, týkající se souborů autoportrétů Jana Kupeckého nebo Petra Brandla, které dobře odkazují k jejich životním osudům a odhalují osobní roviny výpovědi těchto obrazů. Při analýzách těchto děl vykazuje autorka znalost jak ikonografických fines, tak dobové symbolika a emblematicky.

Velmi zajímavé postřehy najdeme i v teoretických pasážích textu, týkající se ideových souvislostí v 17. a 18. století se rozvíjejícímu a prohlubujícímu sensualismu v malbě. Souvisejí s proměnami chápání člověka a jeho mohutností (intelektuálních, mravních i fyzických) ve filozofickém myšlení sledovaného období. V tomto smyslu je velmi oprávněně poukázáno na ideje Davida Huma a načrtnut dobově významný antagonismus kartesiánského racionalismu s principem myslícího ego jako věčné substance lidskosti v jednotlivém člověku, zakládající jeho identitu v polemice k senzualistické linii myšlení 18. století. Je nepochybné, že filosofie sensualismu byla myšlenkovým protějškem dobového žánrově bezprostředního pojetí portrétu i autoportrétu akcentujícího zdánlivě nahodilý okamžik s jeho prchavými smyslovými kvalitami. V tomto smyslu bylo zcela oprávněně využito filozofické problematiky pro „komentování“ soudobého slohového vývoje malířského umění. Téma podkapitoly „Využití zrcadla pro autoportrét“ ovšem souvisí s daleko širší problematikou povahy vizuality a zjevnosti jako přítomnění. Tato tematika, která by nepochybně vydala na samostatnou práci, je zde jenom letmo zmíněna, nicméně doložena dobře volenými příklady.

Velmi kvalitně a se smyslem pro individuální hodnotu díla jsou pak zpracována katalogová hesla uváděných děl, jak z hlediska formální analýzy, tak z hlediska ikonografie i hlubších symbolických významů.

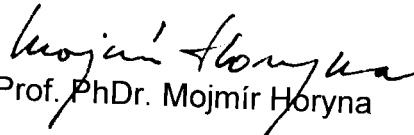
Na závěr možno konstatovat, že práce velmi šťastně otevřela u nás dosud opomíjenou problematiku a její přínos je zcela nepochybný. Řada v práci dotčených témat a motivů by si zasloužila další a podrobnější rozpracování, na které v v textu nezbyl prostor. To souviselo nepochybně s autorčinou snahou podat jakýsi celkový a dobře vyvážený přehled tvorby i jejích kulturně-ideových souvislostí a pozdějších

teoretických reflexí a zároveň se vyhnout neúměrnému textovému rozsahu. Možno říci, že se jí to plně zdařilo.

Proto doporučuji předloženou práci bez připomínek k

obhajobě.

Praha 15. května 2007

Prof. PhDr. Mojmir Horyna